

ETNOGRAAFIA MUUSEUM

Küsimusleht nr. 75

ELAMUSISUSTUSEST V

Lugupeetud kaastööline!

Etnograafia Muuseumis on materjali elamusisustuse kohta väga napilt. Käesolevaga palume saata andmeid Teie ümbruskonna rehielamute kui ka teiste elumajade sisustuse kohta. Selle juures pidage silmas elamusisustuses toimunud pidevat arengut. Ühes paikkonnas on uuendused leidnud vastuvõtmist varem, teises hiljem. Kõige selle kirjapanemisel on vajalik alati anda ka aeg, millal teatud muudatus toimus (näiteks: läinud sajandi 80-ndail aastail, käesoleva sajandi esimesel aastakümnel jne.). Samuti on vaja ära märkida, kas Teie poolt toodud materjalid käivad jõuka- või kehviktalude, popsi, taluteenija kolhoosniku või sovhoosniku kohta.

Varnad ja riulid.

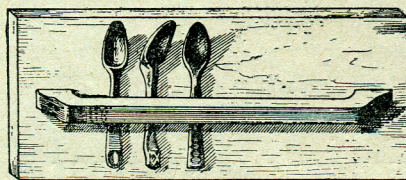
1. Kas on tuntud varnana seinasse löödud lihtsat puupulka? Millist puud selleks kasutati? Kuidas nimetati sellist varna (vai, varn, nagi)?

2. Millisesse ruumi asetati selline lihtsast puust varn (rehetuppa, kööki, kambri) ja nimelt kuhu (ukse lähedale, voodi kohale)?

3. Mida riputati sellisele lihtsale varnale (palitu, käte-
rätt, müts, ohjad)?

4. Millal hakati kasutama aluslauale tapitud pulkadega varnu? Millisest puust need valmistati? Kuidas nimetati (varn, nagi)?

5. Kas kasutati lusikate hoidmiseks erilisi varnu? Kuidas neid nimetati?

joon. 1.

6. Kas tuntakse joonisel nr. 1 esitatud lusikate varnu, mille pöön ulatub seinast (aluslauast) mõne sentimeetri võrra eemale?

7. Kas tuntakse lusikate varnu, kus lusikad asetati pöönas olevatesse aukudesse?

8. Kas esines ka lusikavarnu, millel puudus aluslaud, ja pöön löödi kohe seina külge?

9. Millal ja miks kadus lusikavarn kasutuselt? Kas leidub veel tänapäeval lusikavarnu?

10. Kas oli (on) kasutusel kolmnurkne nurgariiul? Kuidas seda nimetati (laudu)?

11. Kirjeldage nurgariiuli valmistamist, mitmest lauast koosnes riid, kuidas lauad omavahel ühendati, kas oli riidil ees ka pöön? Kuidas kinnitati riid seinale?

12. Millises ruumis oli nurgariiul (rehetoas, kambris, köögis) ja nimelt millises nurgas (laua juures, voodi otsa kohal jne.)? Kas esineb veel tänapäeval nurgariidulit ja millises ruumis?

13. Mida hoiti nurgariidulil rehetoas, mida kambris?

14. Kas esines (või esineb veel tänapäeval) ka ühest neljakandilisest lauast riidulit? Kuidas nimetati? Kuidas kinnitati see seinale? Millises ruumis sellist riidulit kasutati? Mida sellel riidulil hoiti?

15. Millal hakati valmistama mitmest lauast ja küljelaudadega riivleid? Kuidas nimetati? Millises ruumis ja millises kohas need (asusid) asuvad? Mida neil hoitakse?

16. Kas on tuntud eriline nurgakapp pühakujude (piltide) jaoks? Kuidas seda nimetati (kibot, pühasekapp)? Kirjeldage selle ehitust! Kas seda kappi kasutatakse veel tänapäeval? Kas selline pühapiltide kapp esines ainult veneusulistel või ka luterlastel? Mida peale pühapiltide hoiti veel selles kapis (küünal, piibel, lauluraamat)? Millises ruumis ja millises nurgas asus pühasekapp?

17. Kas kasutati kapi peal veel erilist rätikut? Kuidas seda nimetati? Kirjeldage sellise räti valmistamist! Kas see oli iga päev kapil või tähtpäevadel ja millistel?

18. Kas oli käterätikute tarvis erilisi varnu? Kuidas seda nimetati? Millal hakati neid valmistama? Millises ruumis ja kus nimelt asus (asub) selline varn?

Kapid.

19. Millal tulid kasutusele toidukapid? Kuidas neid nimetatakse (leivakapid, söögikapp, piimakapp)?

20. Kas tuntakse ühest puust õõnestatud toidukappi? Kirjeldage selle ehitust?

21. Mille abil oli kinnitatud toidukapi uks varem, mille abil nüüd (nahariba, raudhinged)? Kuidas suleti kapi uks (puupöör, haak, lukk)?

22. Kuidas oli võimaldatud õhu juurdepääs kappi (augud kapiukses, pulgad asetatud võrena)?

23. Millal tulid kasutusele kahe uksega toidukapid ja mis tingis nende vajaduse?

24. Kas tuntakse nurka ehitatud kappe? Millisesse ruumi neid ehitati (koda, köök)?

25. Kas tuntakse nimetust puhvetkapp? Kirjeldage sellist kappi! Millal tulid kasutusele ja kellel neid oli (jõukail taluomanikel kooliõpetajail jne.)?

26. Milliseid kaunistusi oli toidukapil: uktsel, üläääres? Joonistage võimaluse korral neid?

27. Andke võimalikult rohkesti toidukappide mõõteid (kõrgus, laius ja sügavus), juurde lisades, millal need valmistatud!

28. Kus asus toidukapp vanasti kui elati korstnata ahjuga rehetoas (kojas, kambris) ja kus hiljem (köögis)?

29. Kas tuntakse seinale asetatud kappe? Kuidas neid nimetatakse?

30. Millises ruumis asus seinakapp varem, millises nüüd? Millisesse seinale oli see kinnitatud (voodi kohale)?

31. Mida hoiti (hoitakse) seinakapis?

32. Millal tulid kasutusele riidekapid? Kas neil on ka erilist nimetust?

Kas tuntakse ka erilisi pesukappe?

33. Kas riidekappe on valmistatud koduse käsitööna või lasti teha ja nimelt kellel ja kus?

34. Millist puuliiki eelistati riidekapi valmistamisel? Kirjeldage kapi ehitust, eriti silmas pidades ülääre kaunistusi! Kuidas nimetati ülääre kaunistust (karniis, kroon)?

35. Kas tuntakse süvendplaatidega kapiuksi? Kuidas neid plaate nimetatakse (tahvlid, plaadid, peeglid)? Millal neid hakati valmistama?

36. Kes abielludes muretses riidekapi? Kas on selles olnud ajajooksul muudatusi ja milliseid nimelt?

37. Millal viidi riidekapp pruudi uude kodusse? Kes seda viisid?

38. Millal tulid kasutusele kummutid? Kuidas neid kohapeal nimetatakse?

39. Mitme sahtliga olid kummutid? Kas neil oli ka treitid kaunistusi?

40. Kas kummuteid valmistati koduse käsitööna või telliti ja kellelt?

41. Kes abielludes muretses kummuti?

42. Kas kummut oli igas peres või ainult jõukamail? Kas neid tänapäeval kasutatakse?

43. Milliseid esemeid hoiti kummutis?

44. Millises ruumis oli tavaliselt kummut?

45. Kus hoitakse tänapäeval pesu ja teisi taolisi esemeid?

46. Kus hoitakse tänapäeval tööriideid? Kus uuemaid üli-riideid?

47. Millele asetati varem, millele nüüd pesukauss? Kas tuntakse erilist pesukausi alust? Kuidas seda nimetatakse (kausijalg)? Millest see valmistati (puust voolitud, vitstest painutatud, rauast)?

48. Millal tulid kasutusele seinakellad? Kust neid saadi? Kas tuntakse ka kellakappe, kes neid valmistasid?

49. Milliseid kelli kasutatakse tänapäeval peredes (seinakellad, äratuskellad jne.)?

50. Kas Teie ümbruskonnas tunti oreleid? Kuidas nimetati? Kas neid valmistati kodus või lasti meistreil valmistada? Millises ruumis oli (on) orel (tagakambris, peretoas)?

51. Millal tuli kasutusele grammofon? Kuidas nimetati?

52. Millal tulid kasutusele esimesed raadiod ja kellel Teie külas olid esimesed (jõukad talunikud, kooliõpetaja, vallasekretär jne.)?

53. Paljudel peredel Teie külas on tänapäeval raadio? Kas kolhoosil on ka raadiosõlm?

H. Heidemanni nim. trk., Tartu 4673. V 60. 500. MB 03821